

Jakie tematy interesują młodych twórców – poetów?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Dawid Mateusz, *Sweetheart Come*, [w:] *Stacja wieży ciśień*, Stronie Śląskie 2016, s. 28.
- Źródło: Jakub Skurtys, *Wspólny mianownik. Szkice o poezji i krytyce po 2010 roku*, Wrocław 2020, s. 12.
- Źródło: Maja Staśko, *repetitorium, czyli wszystko, co chcielibyście wiedzieć o młodej poezji, ale baliście się zapytać*, [w:] *Zebrało się śliny*, red. P. Kaczmarowski, M. Koronkiewicz, Stronie Śląskie 2016, s. 244.
- Źródło: Tomasz Bąk, *Hymn*, [w:] *Utylizacja. Pęta miast*, Poznań 2018, s. 45–46.
- Źródło: Anna Adamowicz, *Skraje*, [w:] *Animalia*, Stronie Śląskie 2019, s. 37.
- Źródło: Radosław Jurczak, *[0]*, [w:] *Zakłady holenderskie*, Stronie Śląskie 2020, s. 16.
- Źródło: Maciej Taranek, *boom #1*, [w:] *repetitorium*, red. Paweł Kaczmarowski, Marta Koronkiewicz, Wrocław 2016, s. 235. Cytat za: *Zebrało się śliny*.
- Źródło: Maciej Bobula, *dla tych, którzy w butach nike piją wodę polaris*, [w:] *wsie, animalia, miscellanea*, Warszawa 2018, s. 37.

- Źródło: *Poezja najmłodsza: autorki i autorzy – środowiska – komunikacja – mapa (wstęp)*, [w:] Maja Staśko, *Polska poezja współczesna. Przewodnik encyklopedyczny*.
- Źródło: Maria Halber, *bardzoładne.jpg*, [w:] tejże, *Przejścia*, Warszawa 2020, s. 14.

Jakie tematy interesują młodych twórców – poetów?

Źródło: Pxhere, domena publiczna.

Poezja XXI wieku nazywana bywa hermetyczną, trudną, niejasną, niezrozumiałą. Łatwo ją więc odrzucić i nigdy do niej nie powrócić. Warto jednak przełamać to pierwsze wrażenie, bo najmłodsze pokolenie poetów, coraz bardziej świadome, ma w swoich utworach wiele do powiedzenia.

Zainteresowania młodych twórców są różnorodne, lecz inspirację – oprócz lektur innych poetów i poetek – czerpią oni z otaczającej rzeczywistości. Na kształt polskiej poezji współczesnej w dużym stopniu wpłynęły przemiany społeczno-polityczne, rozwój technologii, internetu i komunikacji masowej.

Twoje cele

- Wskażesz zmiany, jakie dokonały się w poezji polskiej XXI wieku, oraz ich przyczyny.
- Wyjaśnisz, na czym polega polityczne zorientowanie najnowszej poezji polskiej.

- Poznasz nazwiska i twórczość wybranych poetów tworzących w XX wieku.
- Usytuujesz wiersz współczesny w kontekście tradycji literackiej.
- Zinterpretujesz wybrane utwory pod kątem ich odniesienia do znanej ci rzeczywistości.

Przeczytaj

Poezja najnowsza

Najbardziej wyrazistą tendencją poezji polskiej XXI wieku, dostrzeganą i dyskutowaną przez krytyków, jest ta, którą za [Igorem Stokfiszewskim](#) można nazwać „zwrotem politycznym”. Autorzy i autorki starają się poprzez poezję, ale też swoją aktywność pozaliteracką, interweniować w rzeczywistość.

Do ważnych twórców i twórczyń najmłodszej generacji należą m.in. [Dawid Mateusz](#), autor debiutanckiego tomu *Stacja wieży ciśnienia*, w którym wyraźnie ujawnił swoją polityczną świadomość; Tomasz Bąk realizujący spójny projekt poetycki, którego sednem jest krytyka polityczno-ekonomiczna [kapitalizmu](#);

[Anna Adamowicz](#), której liryka uwrażliwia na świat zwierząt i mikroorganizmów oraz dotyka spraw cielesności i miłości. Wrażliwość społeczna, poczucie wspólnotowości (także międzygatunkowej) idą w parze z pogłębioną świadomością przyczyn wielu problemów współczesnego świata: od nierówności, prześladowań, ubóstwa i głodu, po zagrażającą planecie katastrofę. Jednak poza konstatacjami i sprzeciwem w twórczości młodych twórców tkwi coś jeszcze: przekonanie, że inny, lepszy świat jest możliwy.

Dawid Mateusz

Źródło: Wieńczysław Dębiński, Wikimedia Commons,
licencja: CC BY-SA 4.0.

Intymność na widoku

Wiersz Anny Adamowicz *Skraje* ukazuje ważną cechę poezji współczesnej. To, co zwykle się określać jako prywatne, intymne (figury listu miłosnego, tańca), jest nierozzerwalnie związane z szerokim kontekstem społeczno-politycznym i ekonomicznym (obrazy wojny). Nic nie dzieje się w próżni. Nie da się odizolować jednostki, jej przeżyć, doświadczeń, postaw od szeregu czynników je warunkujących lub im zagrażających.

” Anna Adamowicz

Skraje

kiedy [Anna Netrebko](#) wchodzi
w [Tatianę](#)

wschód Ukrainy wchodzi w czysty ogień

kiedy Tatiana kreśli list miłosny
wybuchają arie w Doniecku i Ługańsku

kiedy Tatiana tańczy poloneza
separatyści szepczą recytatyw

kiedy Tatiana odrzuca Oniegina
granaty spadają jak miękkie ansamble

kiedy Ukraińcy proszą o odcięcie
Anna kupuje mieszkanie na kredyt

Anna Adamowicz

Źródło: Grzegorz Wołoszyn, Wikimedia Commons,
licencja: CC BY-SA 4.0.

kiedy Noworosja rozwija flagę
Anna bandażuje nietknięty teatr

Źródło: Anna Adamowicz, *Skraje*, [w:] *Animalia*, Stronie Śląskie 2019, s. 37.

Temu, co dla nas, pozornie, pewne i bezpieczne, nieustannie coś zagraża. Świadomości o tym towarzyszy niepokój, sugestywnie ujęty przez Dawida Mateusza.

” Dawid Mateusz

Sweetheart Come

Mówienie o miłości jak nadgryzanie jabłka
albo dmuchanie słówek – balonik
z napisem „śpij spokojnie” uchwyci moment zasypiania?

Czy pęknie? Cała ta miłość to dmuchanie słówek:
mówienie do siebie (jak o owocach), rozmowa

jak nocny spacer po lesie, kiedy spotykam
kolegę, który za jakiś czas, właśnie tam,
powiesi się. Cała ta miłość

– mówienie na ratunek; wdzięczność
wobec słówek, które nie wejdą w rachubę,

bo balonik pęknie, nim zaśniesz. We śnie

żyję wewnątrz jabłka – czyja jest ręka,
która je obiera?

Źródło: Dawid Mateusz, *Sweetheart Come*, [w:] *Stacja wieży ciśnienia*, Stronie Śląskie 2016, s. 28.

Niezgoda na rzeczywistość

Młoda poezję charakteryzuje niezgoda na rzeczywistość, ale nie rzeczywistość w ogóle. Jest to niezgoda na tę wersję rzeczywistości, którą narzucił kapitalizm, system społeczno-gospodarczy postrzegany jako źródło krzywd i cierpień wielu istnień, nie tylko ludzkich.

” Tomasz Bąk

Hymn

[...]

Kapitał nigdy nie ustaje,
nie jest jak państwa, które się skończą,
zniknie dar analityków
i nie będzie wykresów świecowych.

Po części bowiem tylko zarabiamy
i po części wydajemy na głupoty.
Gdy zaś przyjdzie doskonały holding,
darowane zostaną wszelkie długi.

Gdy byłem przedsiębiorcą,
mówiłem jak przedsiębiorca,
czułem jak przedsiębiorca,
myślałem jak przedsiębiorca.

Kiedy zaś stałem się rentierem,
wyzbyłem się wszelkiej przedsiębiorczości.

Teraz widzimy jakby w prospekcie emisyjnym, jasno;
wtedy zaś ujrzymy rachunek zysków i strat.

Teraz skupuję po kawałku,
wtedy zaś będę w posiadaniu pakietów kontrolnych.

Tak więc trwają ziemia, praca, kapitał – te trzy:
największy z nich jednak jest kapitał.

Źródło: Tomasz Bąk, *Hymn*, [w:] *Utylizacja. Pęta miast*, Poznań 2018, s. 45–46.

Kapitalizmowi przypisuje się m.in. wyzysk, tworzenie i pogłębianie podziałów i nierówności społecznych, podsycanie wzajemnej nieufności i nienawiści. Ma on być odpowiedzialny za powszechny [konsumpcjonizm](#) i nadmierną eksploatację planety, przyspieszającą katastrofę klimatyczną. Umacnia zarazem postawy skrajnie indywidualistyczne, co prowadzi do sytuacji, w której przedkłada się własne dobro nad dobro innych. Wyrazem sprzeciwu wobec takiej postawy jest działanie wspólnotowe. Nowe możliwości w tym zakresie dał internet. [Maja Staśko](#) wyjaśnia to tak:

” Maja Staśko

repetitorium, czyli wszystko, co chcielibyście wiedzieć o młodej poezji, ale baliście się zapytać

By ruchy się zadziały, by ruchy zadziały, potrzeba języka, który umożliwi komunikację. Potrzeba wybudować taki język. Grupa wpuszczonych w maliny zdała maturę, więc wie, skąd pochodzi, kim jest i dokąd zmierza; a teraz – by się sprzeniewierzyć – czyta na głos wiersze Góry czy Kopyta i o nich rozmawia. [...] Wyjściowe niezrozumienie przeradza się w porozumienie. Nie rozumiem, więc pogadam z nimi, by wspólnie coś wypracować.

Ta przestrzeń to na przykład internet.

Źródło: Maja Staśko, *repetitorium, czyli wszystko, co chcielibyście wiedzieć o młodej poezji, ale baliście się zapytać*, [w:] *Zebrało się śliny*, red. P. Kaczmarek, M. Koronkiewicz, Stronie Śląskie 2016, s. 244.

Od początku XXI wieku poezja żywo funkcjonuje i rozwija się w sieci. W internecie, na portalach lub grupach literackich młodzi poeci i młode poetki publikują swoje utwory, wymieniają się uwagami i spostrzeżeniami, szlifują warsztat twórczy, dyskutują, a jednocześnie poznają się, zawiązują relacje, umawiają na zloty i wydarzenia poetyckie. Nowe media nie pozostały bez wpływu na samą poezję. Autorki czerpią z sieci dużo inspiracji, twórczo interpretując rozmaite zjawiska związane z internetem ([Maciej Taranek](#), [Patryk Kosenda](#), [Justyna Kulikowska](#)). O potrzebie wspólnotowości i jej wpływie na poezję [Jakub Skurtys](#) pisze:

” Jakub Skurtys

Wspólny mianownik. Szkice o poezji i krytyce po 2010 roku

Obudziliśmy się w czasach, gdy nowe formy wspólnotowości domagają się też nowych form podmiotowości, gdy wizja „ja” z wierszy „brulionu” i „ośmielonej wyobraźni” – nieprzysiadalnych, wsobnych mężczyzn – ustępuje modelom konkurencyjnym: kolektywów, kooperacji, eksperymentów tożsamościowych i przygodnych stowarzyszeń; gdy „samotnego strzelca” kontruje siostrzeńska lub matczyzna relacyjność i odpowiedzialność, powrót do więzów rodzinnych albo postantropocentryczna chęć wyjścia poza ograniczony układ ludzki, wizja gatunków stowarzyszonych lub gościnności wiersza.

Źródło: Jakub Skurtys, *Wspólny mianownik. Szkice o poezji i krytyce po 2010 roku*, Wrocław 2020, s. 12.

Interweniowanie w rzeczywistość

Poetka Anna Adamowicz próbuje „wyjścia poza ograniczony układ ludzki”, czyniąc bohaterami swoich wierszy m.in. zwierzęta czy mikroorganizmy. [Radosław Jurczak](#) znany jest z twórczości inspirowanej fizyką i nowymi technologiami, w tym [sztuczną inteligencją](#), której hipotetyczny rozwój stara się poetycko przedstawić.

Wśród młodych głosów pojawia się poezja feministyczna i eksplorująca kobiecość ([Ilona Witkowska](#), [Anna Fiałkowska](#), [Martyna Buliżańska](#)), jak również poezja osób [LGBT](#) ([Krzysztof Schodowski](#), [Patrycja Sikora](#), [Łukasz Kaźmierczak / Łucja Kuttig](#)). Ten sam cel towarzyszy poetom i poetkom ukazującym w swojej twórczości wieś [potransformacyjną](#) i jej problemy ([Maciej Bobula](#), [Antonina Tosiek](#)) bądź zwracającym uwagę na mniejszości etniczne i kwestie wysiedleńcze ([Katarzyna Szweda](#)).

Powstają [antologie](#) i [jednodniówki](#) reagujące na wydarzenia w Polsce i na świecie, np. *Szwadron Szwargotań*. Nowa polska poezja protestu – antologia powstała jako gest poparcia dla protestujących w Mołdawii aktywistów (książkę wydał we wrześniu 2019 r. migrancki kolektyw Mamałyga Warszawska, a każdy wiersz opublikowano w wersji polskiej oraz w przekładzie na język rumuński); czy też *Biji Rojava!* – antologia wierszy dla Rożawy, wyraz solidarności z Kurdami podczas inwazji tureckiej na Rożawę w październiku 2019 r. Tego rodzaju inicjatywy spotykają się z dużym odzewem ze strony społeczności piszącej. Często to właśnie poeci za nimi stoją (np. pomysłodawcami i redaktorami *Biji Rojava!* są Anna Adamowicz, [Jakub Pszoniak](#) i Patrycja Sikora).

Słownik

antologia

(gr. *anthologia* – zbiór kwiatów, od *anthos* – kwiat, *legein* – zbierać) publikacja stanowiąca wybór utworów lub ich fragmentów, powiązanych według określonej zasady (np. tematyki); najczęściej w skład antologii wchodzi dzieła różnych autorów

feminizm

(łac. *femina* – kobieta) szereg ruchów o charakterze politycznym, społecznym, kulturowym i intelektualnym, które łączy idea walki o równość płci

jednodniówka

czasopismo okolicznościowe, wydane jednorazowo

kapitalizm

(fr. *capitalisme*) – system społeczno-gospodarczy oparty m.in. na zasadach własności prywatnej, wolności osobistej, swobodnej wymiany dóbr i zawierania umów

konsumpcjonizm

(łac. *consumptio* – zużycie, spożycie) postawa charakteryzująca się nadmiernym, nie liczącym się z kosztami (np. społecznymi, ekologicznymi) popędem do zaspokajania potrzeby posiadania i użytkowania dóbr

LGBT

(z ang. Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) skrótowiec odnoszący się do lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych; skrótowiec bywa rozszerzany o litery symbolizujące kolejne, inne mniejszości seksualne lub płciowe

sztuczna inteligencja

SI (ang. *artificial intelligence*, AI) termin utworzony przez amerykańskiego informatyka Johna McCarthy'ego w 1956 r.; nazwa odnosząca się do inteligencji rozwijanej w procesie technicznym; zdolność maszyn, m.in. systemów komputerowych, do wykazywania cech umysłu człowieka; także dziedzina badań w obszarze konstruowania maszyn i programów komputerowych naśladowujących funkcje umysłu ludzkiego

transformacja systemowa

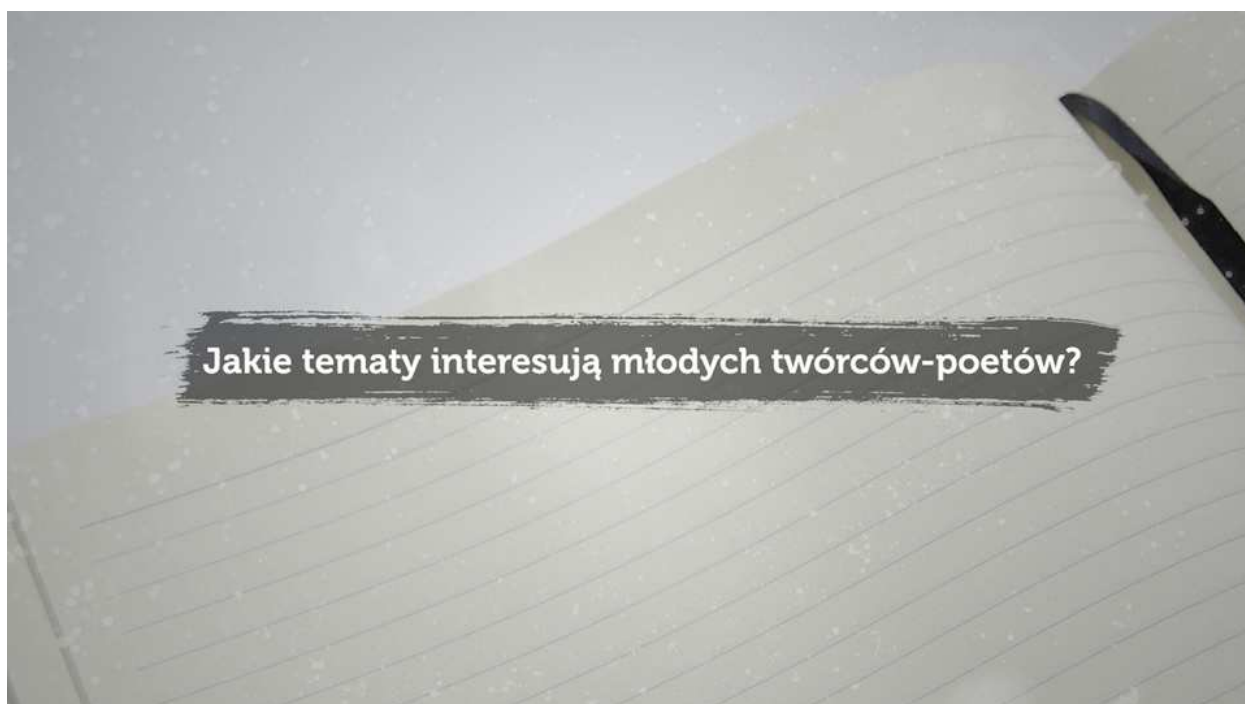
(łac. *transformatio* – przemiana) ogół zmian ustrojowych, gospodarczych i społecznych w danym kraju lub grupie krajów; na gruncie polskim nazwą transformacji określa się zapoczątkowany w 1989 r. proces przechodzenia od ustroju komunistycznego z centralnym modelem gospodarki do ustroju

demokratycznego z systemem gospodarki opartym na kapitalizmie i wolnym rynku; transformację systemową nazywa się też, mniej precyzyjnie, transformacją ustrojową

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem dr. Jakuba Skurtysa, krytyka i historyka literatury, wykładowcy uniwersyteckiego. Wynotuj czynniki, które zdaniem rozmówcy wpływają na kształt najmłodszej poezji polskiej.

Film dostępny pod adresem [/preview/resource/RbB4tv9rAV5H1](https://preview.resource/RbB4tv9rAV5H1)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Jakie tematy interesują młodych twórców-poetów.

Polecenie 2

Skąd, zdaniem Jakuba Skurtysa, biorą się sądy o niezrozumiałości młodej poezji?

Przedstaw własne zdanie na ten temat, opierając się na wierszach poznanych w sekcji „Przeczytaj”.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawne odpowiedzi.

Igor Stokfiszewski określił nowe tendencje w poezji polskiej jako...

☐ zwrot ekonomiczny.

☐ zwrot społeczny.

☐ zwrot polityczny.

Charakterystyczne wśród młodych twórców jest dążenie do...

☐ wspólnotowości.

☐ podmiotowości.

☐ rywalizacji.

System społeczno-gospodarczy, przeciw któremu występuje znaczna część młodych twórców, to...

☐ kapitalizm.

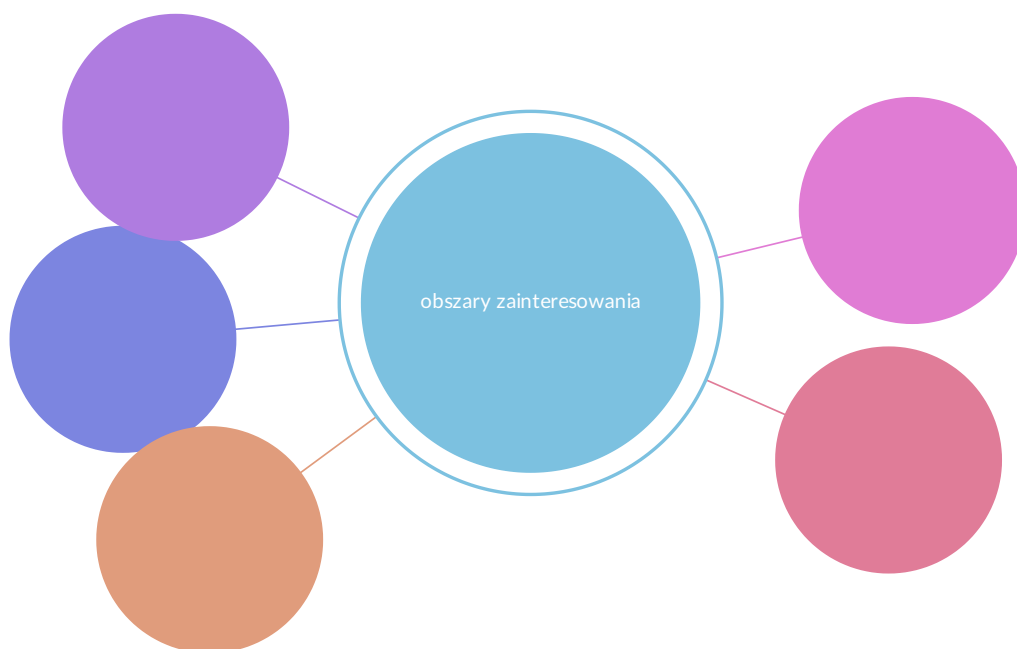
☐ socjalizm.

☐ anarchizm.

Ćwiczenie 2

Wymień obszary zainteresowania młodych twórców poezji.

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z poniższym fragmentem tekstu i odpowiedz na pytanie: O jakim nowym medium pisze autorka i jakie znaczenie mu przypisuje?

” Poezja najmłodsza: autorki i autorzy – środowiska – komunikacja – mapa (wstęp)

Poezja nie jest sprawą indywidualną, wbrew panującemu mitowi romantycznego geniusza-outsidera: wychodzi z konkretnej zbiorowości i w konkretną zbiorowość się włącza. I to decyduje o jej znaczeniu. Z całą mocą ujawnia to nowe medium, które w poezji pojawiło się na początku nowego tysiąclecia i które ukształtowało całkiem nową „młodą” poezję i jej (oraz jej autorek i autorów) funkcjonowanie [...].

Źródło: Poezja najmłodsza: autorki i autorzy – środowiska – komunikacja – mapa (wstęp), [w:] Maja Staśko, Polska poezja współczesna. Przewodnik encyklopedyczny.

Ćwiczenie 4

Zaznacz prawdziwe stwierdzenia związane z młodą poezją polską.

☐

Młodym autorom i autorkom chodzi przede wszystkim o zwrócenie uwagi na problemy codzienności.

☐

Młodzi artyści zdecydowanie odcinają się w swoich wierszach od polityki.

☐

Większość młodych twórców dostrzega ścisły związek obszarów prywatnych, osobistych z kształtującymi je realiami politycznymi.

☐

Internet w znaczącym stopniu wpłynął na rozwój poezji i działalności okołopoetyckiej.

☐

Młodych twórców interesuje wyłącznie tu i teraz, odrzucają sensowność mówienia zarówno o przeszłości, jak i o przyszłości.

Zapoznaj się z utworem Macieja Bobuli, a następnie zaznacz prawdziwe stwierdzenia.

” Maciej Bobula

dla tych, którzy w butach nike piją wodę polaris

wy, którzy w butach nike pijecie wodę polaris,
nie lękajcie się. nadchodzi wasz czas –
czas klimatu polarnego, w którym
globalne ocieplenie obnosić się będzie
w dresie z kreszu.

Źródło: Maciej Bobula, *dla tych, którzy w butach nike piją wodę polaris*, [w:] *wsie, animalia, miscellanea*, Warszawa 2018, s. 37.

- ☐ Wiersz interweniuje w rzeczywistość.
- ☐ Adresat w liczbie mnogiej dowodzi poetyckiego poczucia wspólnotowości.
- ☐ W utworze autor posłużył się ironią.
- ☐ Podmiot liryczny zwraca się do polityków.
- ☐ Wiersz mówi o katastrofie klimatycznej.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z wierszem Macieja Taranka. Napisz, jak w kontekście pierwszej strofy rozumiesz ostatni wers utworu.

” Maciej Taranek

boom #1

oglądałem pokemony, kiedy pierwszy samolot
uderzał w północną wieżę world trade center.
oglądałem pokemony, kiedy drugi samolot
uderzał w południową wieżę world trade center.

oglądałem uśmiechniętą mysz, która pika jak serce.

Źródło: Maciej Taranek, *boom #1*, [w:] *repetitorium*, red. Paweł Kaczmarek, Marta Koronkiewicz, Wrocław 2016, s. 235. Cytat za: Zebrało się śliny.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z wierszem Radosława Jurczaka z tomu *Zakłady holenderskie*, stanowiącym parafrazę znanego w tradycji literackiej utworu. Odpowiedz na pytania:

- Do jakiego znanego wiersza nawiązuje utwór?
- Co w treści wiersza Radosława Jurczaka uzasadnia takie nawiązanie?

” Radosław Jurczak

[0]

Gdziekolwiek jest, jeśliś jest, jakie cię niosą łącza,
a jakie autostrady? Gdzieś mi się podziąła,

po jakich paskach postępu wyszłaś z tamtego pokoju,
jakimi serwerami z miasta, jeśli wyszłaś,

ze stanu Maine jesienią jak z pustej szklanej kulki,
tym zniknięciem swoim jakie karmisz kamery

jedenaście lat później? W ilu przeglądasz się lustrach
a na ilu mirrorach? Gdzieś mi się podziąła,

ile zer i jedynek uniośłaś na rękach
a ile ciebie uniosło? Na ilu monitorach

już cię nie odzobaczą? Przez jedenaście lat streamu
jakie umarłym śnią się przywidzenia,

gdy trosk ciężary odrzucili z siebie?
Gdziekolwiek jest, jeśli jest, jak dawno zgubione hasło

do nieaktywnej subskrypcji, czy wróci tamto nagranie,
i na jakich serwerach, i czy będziesz na nim?

Chciałem dla ciebie wiersz i nie mam wiersza dla ciebie,
pełen niedowierzania jak usunięte ciasteczko.

Źródło: Radosław Jurczak, [O], [w:] *Zakłady holenderskie*, Stronie Śląskie 2020, s. 16.

1. Do jakiego znanego wiersza nawiązuje utwór?

2. Co w treści wiersza Radosława Jurczaka uzasadnia takie nawiązanie?

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z wierszem Marii Halber i odpowiedz na pytanie: Jaki obraz cielesności wyłania się z tekstu i co na ten obraz wpływa?

” Maria Halber

bardzoładne.jpg

więc twoje ciało wylało się z internetu i nie jest już
brzuchem, ręką, łukiem brwiowym, nie jest ustami
więc możesz wycierać je z podłogi, włosami, jak kiedyś –
piksele ścierać, łzami?
nie ma co płakać nad rozlanym ciałem
nie ma co płakać nad ciałem, które wyciekło

więc to jest twoje
co wieczór układa cię do snu, zasypiasz w jego objęciach
jeśli kiedyś wyleje się do ziemi, odejdzie (a odejdzie na pewno)
całego weźmie cię ze sobą
całą weźmie cię ze sobą

Źródło: Maria Halber, *bardzoładne.jpg*, [w:] tejże, *Przejścia*, Warszawa 2020, s. 14.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Jakie tematy interesują młodych twórców – poetów?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
3. Rozumienie konieczności zachowania i rozwoju literatury i kultury w życiu jednostki oraz społeczeństwa.
4. Rozróżnianie kultury wysokiej i niskiej, elitarnej i popularnej oraz dostrzeganie związków między nimi.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 12) w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

- 3) rozpoznaje i ocenia modę językową we współczesnym języku;

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

8) rozróżnia pojęcia manipulacji, dezinformacji, postprawdy, stereotypu, bańki informacyjnej, wiralności; rozpoznaje te zjawiska w tekstach i je charakteryzuje;

10) charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

6) wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

13) zna pojęcie hipertekstu; rozpoznaje jego realizacje internetowe oraz pozainternetowe; określa ich funkcje w komunikacji, umiejętnie z nich korzysta w gromadzeniu informacji.

Zakres rozszerzony

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

11) porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;

12) rozumie pojęcie aluzji literackiej, rozpoznaje aluzje w utworach i określa ich znaczenie w interpretacji utworów;

13) rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

Lektura obowiązkowa

25) wybrane teksty z aktualnych numerów miesięczników oraz kwartalników literackich i kulturalnych.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- podaje definicje pastiszu, parodii, tropów stylistycznych;
- bierze udział w dyskusji na temat tendencji poezji polskiej XXI wieku;
- omawia powiązanie wiersza *Hymn* Tomasza Bąka z *Hymnem o miłości* Pawła z Tarsu;
- wymienia czynniki wpływające na kształt najmłodszej poezji polskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi, aby uczniowie zapoznali się z „Hymnem o miłości” Pawła z Tarsu, definicją pastiszu, parodii i tropów stylistycznych.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o swobodne wypowiedzi na temat tego, co interesuje młodych poetów. Proponuje dyskusję na temat tendencji poezji polskiej XXI wieku.
2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie sobie wiersza *Hymn* Tomasza Bąka. Pyta o to, w jaki sposób ten wiersz nawiązuje do *Hymnu o miłości* Pawła z Tarsu (*Hymn* jest na pozór rozbudowanym, dwuwarstwowym żartem: pastiszem *Hymnu o miłości* Pawła z Tarsu oraz parodią wielu niespecjalnie udanych wierszy młodych twórców będących takimi właśnie pastiszami).
2. Nauczyciel przytacza fragment recenzji Pawła Kaczmarek *Z CZUŁOŚCIĄ ŁASICOKONDY (TOMASZ BĄK: 'UTYLIZACJA')*, „Art Papier”, 1 lipca 13 (349) / 2018. Gdy spojrzymy, jakich dokładnie podmianek dokonał autor, odkryjemy kilka prowokacyjnych tez, kilka bardzo wyrazistych, domagających się dłuższego komentarza alegorii. „Przedsiębiorca” wchodzi na przykład w miejsce „dziecka” z tekstu Pawła, „rentier” to zaś „mąż dojrzały” – uznanie renty nie za swego rodzaju poboczny wątek czy aberrację systemu, ale jego punkt docelowy, świadectwo karykaturalnej dojrzałości kapitalizmu, samo w sobie jest mocną, antyreformistyczną, krytyczną tezą. W trójcy „ziemia, praca, kapitał” kapitał zajmuje oczywiście miejsce miłości [...]; natomiast znaczące wydaje się też to, że „ziemia” wchodzi w miejsce „wiary” (jaka wyrazista materialistyczna deklaracja zawarta w dosłownie, jednym słowie!), „praca” zastępuje zaś „nadzieję” (co, w kontekście całego tomu, pozwala lepiej zlokalizować Bąka na mapie współczesnych lewicowych teorii, ale stanowi też wyraz pewnego przekonania na temat historycznego (in)determinizmu oraz tego, kto jest motorem sprawczym dziejów). „Prospekt emisyjny” jest zaś „zwierciadłem” z Pawłowego tekstu – tu znów otwiera się cały zestaw lekturowych tropów; wszystko jest przemyślane, nieoczywiste [...].
Nauczyciel prosi uczniów o refleksję na temat usłyszanego konceptu i sprawdzenie, czy w tekście pojawiają się inne tropy.
3. Nauczyciel wyświetla treść wybranych ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie rozwiązują je wspólnie na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prezentuje film Jakuba Skurtysa. Prosi uczniów o wynotowanie czynników, które wpływają na kształt najmłodszej poezji polskiej.

2. Uczniowie wykonują ćwiczenie nr 8 z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonanego zadania, omawiając je wraz z uczniami.
3. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Skąd, zdaniem Jakuba Skurtysa, biorą się sądy o niezrozumiałości młodej poezji? Przedstaw własne zdanie na ten temat, opierając się na wierszach poznanych w sekcji „Przeczytaj”.
Polecenie 2. z sekcji „Film”.

Materiały pomocnicze:

- Maja Staśko, *Repetytorium, czyli wszystko, co chcielibyście wiedzieć o młodej poezji, ale baliście się zapytać*, [w:] *Zebrało się śliny*, red. P. Kaczmarek, M. Koronkiewicz, Stronie Śląskie 2016.
- Jakub Skurtys, *Wspólny mianownik. Szkice o poezji i krytyce po 2010 roku*, Wrocław 2020.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać multimedium we wprowadzeniu do zajęć.